Naturvårdsenheten

Se sändlista

BILDANDE AV KVARNMYRORNAS NATURRESERVAT

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) det område som avgränsats på karta enligt bilaga 1 och 2, med den gräns som slutligen märks ut i fält, som naturreservat. Naturreservatets namn ska vara Kvarnmyrornas naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Föreskrifter för naturreservatet samt karta i bilaga 3).

Slutligen fastställer länsstyrelsen med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skötselplan enligt bilaga 4 för naturreservatets långsiktiga vård. Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Förevarande beslut träder i kraft när det vinner laga kraft. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Föreskrifterna enligt punkten C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen i länets författningssamling, och dessa föreskrifter gäller därvid enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken omedelbart, även om de överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Kvarnmyrornas naturreservat
NVR-id:	21-2047445
Kommun:	Nordanstig
Lägesbeskrivning:	Ca 19 km nordväst om Hassela, se bifogad översiktskarta (bilaga 2)
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM):	N: 6894807 E: 571910
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den streckade linjen.
Fastigheter:	Del av Kölsjön 2:12, fastighetsbildning pågår
Markägare:	Staten genom Naturvårdsverket
Areal (från VIC Natur):	Total areal 215 ha Landareal 215 ha Produktiv skogsmark 142,4 ha Därav naturskog* ca 97 ha *Areal från länsstyrelsens naturskogsinventering
Förvaltare:	Länsstyrelsen Gävleborg
Friluftsliv:	Området är av litet intresse för friluftslivet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden, att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, samt att skydda och vårda livsmiljöer för skyddsvärda arter. Syftet är också att återställa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter, såsom det värdefulla vattendraget Kölån. De värdefulla naturmiljöerna skogsmyrmosaik med naturskogsartad barrskog, sumpskog och olika typer av sluttande kärr, exempelvis flarkkärr, samt de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer i det boreala skogslandskapet ska ha gynnsamt tillstånd*. Strukturer som gamla träd och död ved ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

* =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syftet ska nås genom att:

- Exploateringar och arbetsföretag i området förhindras så att områdets orördhet bibehålls.
- Inget skogsbruk bedrivs i området.
- Våtmarker och sumpskog i reservatet lämnas för fri utveckling.
- Möjlighet finns till ekologisk återställning av Kölån.
- Eventuella främmande arter, såsom *Pinus contorta*, bekämpas.
- Brand bibehålls/återinförs som störningsfaktor genom naturvårdsbränning i området, om så är möjligt.

Skäl för beslutet

Kvarnmyrorna bildar ett komplex av olika typer av sluttande kärr. Utöver vanliga sluttande kärr ingår små backkärr och källkärr samt flarkkärr med flarkar avsatta i terrasser. Myrarnas vegetation är representativ för trakten och för myrtyperna. Myren är opåverkad och på fastmarksholmar och i myrkanter växer gammal skog med höga skogliga naturvärden. Både tall- och grandominerad naturskog med 200-300 år gamla träd finns i området och över 20 rödlistade arter har hittats. I de prioriterade bevarandevärdena ingår, förutom det värdefulla myrkomplexet och skogen, även Kölån som är klassad som nationellt särskilt värdefullt vatten.

För att bevara naturvärdena krävs att skogsbruk upphör och att området skyddas mot verksamheter som kan påverka området negativt. Det ska finnas möjlighet att återinföra brand som störningsfaktor, och att återställa påverkade delar av ingående vattendrag.

Föreskrifter för naturreservatet

Föreskrifterna under A och C nedan utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, som framgår av föreskrifterna B1-B6 nedan och som preciseras i fastställd skötselplan. Inte heller utgör föreskrifterna hinder för länsstyrelsen eller av länsstyrelsen utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för normalt underhåll, av den befintliga väg som angränsar mot naturreservatet. Med befintlig avses tidpunkten för det här beslutet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,

2. uppföra eller anlägga byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning, stängsel, hägnad eller annan anläggning,

3. anlägga väg, stig, vandringsled eller parkeringsplats,

4. bedriva vattenverksamhet, som t.ex. att utföra vattenreglering eller leda bort vatten,

5. bedriva täkt, anordna upplag, borra, mejsla, måla, spränga, gräva, schakta, dämma, tippa, fylla ut, dika, dikesrensa, muddra, eller på annat sätt skada mark och block,

6. bedriva mineralutvinning,

7. använda eller sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller växtnäringsämnen,

8. framföra motordrivet fordon annat än på väg som är avsedd för motorfordonstrafik,

9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,

10. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart,

11. upplåta mark för organiserade tävlingar till annan än den som har Länsstyrelsens tillstånd till sådan tävling,

12. upplåta mark för militära övningar,

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske på så sätt att skador på mark och vegetation undviks.

Föreskrift 9 ovan utgör inte hinder för uppsättning av de skyltar som behövs i samband med den jakt och det fiske som är tillåtet/alternativt förbjudet i naturreservatet.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång.

1. Utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor.

3. Genomförande av ekologisk återställning (av engångskaraktär) av Kölån

4. Genomförande av återkommande naturvårdsinriktade skötselåtgärder så som naturvårdsbränning.

5. Återkommande bekämpning av eventuella invasiva eller främmande arter i naturreservatet, exempelvis *Pinus contorta*.

6. Undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon annat än på väg som är avsedd för motorfordonstrafik,

2. ta ved. Eldning är endast tillåtet om egen ved tagits med,

3. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar,

4. skada, plocka eller samla in växter, svampar och lavar,

5. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, samla in djur eller på annat sätt skada eller störa djurlivet,

6. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,

7. skada fast föremål eller ytbildning, så som att omlagra eller bortföra sten, gräva, eller därmed jämförligt,

8. utan länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserade tävlingar,

9. använda området för militära övningar.

Föreskrift 4 ovan utgör inte hinder för plockning för eget behov av sådana bär, matsvampar och växter som inte rödlistade.

Föreskrifterna 1, 5 och 6 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Föreskrift 5 utgör inte hinder för tillåtet fiske och föreskrift 6 utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt att informera om fiskebestämmelser i området.

Föreskrift 6 utgör inte hinder för tillfällig skyltning i samband med tillståndsgivna organiserade tävlingar enligt föreskrift 8.

Andra bestämmelser som gäller för området

Även om en verksamhet eller åtgärd inte är förbjuden enligt naturreservatets föreskrifter kan exempelvis anmälan/ tillstånd till vattenverksamhet eller samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken krävas.

Ärendets beredning

Områdets naturvärden har länge varit kända. Kvarnmyrorna är med i naturvårdsprogrammet för Gävleborgs län (1997) och har klassats som mycket höga naturvärden i myrinventeringen från 1985. Även i våtmarksinventeringen (2001) fick objektet klass 1, mycket högt naturvärde. Kölån som rinner igenom området är klassat som nationellt särskilt värdefullt vattendrag.

Stora delar av skogsmarken i området var av tidigare markägare Holmen skog AB klassad som nyckelbiotop eller naturvärdesobjekt. Skogen naturvärdesinventerades av länsstyrelsen 2002 i samband med en avverkning som stoppades, och ett förslag till reservatsgräns togs fram. Genom det statliga bytesmarkspaketet ESAB (Ersättningsmark i Sverige AB) kunde området bytas in. Markaffären blev klar i december 2016 och området ägs numera av staten genom Naturvårdsverket.

Förbudet mot att avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörda fastigheter. Överenskommelse om ersättning enligt 34 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och enligt 31 kap. miljöbalken har därför träffats med berörda sakägare.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, har Länsstyrelsen gjort bedömningen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Beslut och skötselplan skickades på remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda den 17 maj 2018. Följande synpunkter inkom:

- Holmen Skog AB förutsätter att informationsskylt och parkering för reservatsbesökare placeras och utformas så att passerande transporter för skogsbruket inte hindras. I övrigt inga kommentarer.
- Norrhälsinglands miljö- och räddningsnämnd (Nordanstigs kommun) tillstyrker bildande av naturreservatet. Området är känt sedan länge och finns bland annat upptaget i Nordanstigs kommuns översiktsplan som ett område med höga naturvärden. Kommunen skriver att det är positivt att det aktuella området får det lagstadgade skydd som ett naturreservat utgör. Reservatet bidrar till att stärka den biologiska mångfalden.
- SGU avstår från att yttra sig i ärendet.
- Försvarsmakten har inget att erinra.

Länsstyrelsens motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får länsstyrelsen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl för naturreservat om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får länsstyrelsen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Beskrivning av området

Kvarnmyrorna ligger i Kölåns dalgång, 19 km nordväst om Hassela i norra Hälsingland. Dalgången täcks huvudsakligen av kullig morän och är också tydligt påverkad av isälvsavrinningen i Kölåns dalång. I reservatet finns exempel på det isälvseroderade landskapet i form av isälvsrännor som markeras i dalgångens sluttningar mot Kölån och vid Kölåns inflöde i reservatet. I sydvästra delen finns två mindre områden med isälsavlagringar. Fler områden med isälvsmaterial återkommer längre ner i dalgången och förenas till Harmångersåsen.

Reservatet består av det långsträckta, nordostsluttande myrkomplexet Kvarnmyrorna samt skog söder och norr om detta. Området är varierat och har många olika slags värden. Reservatet ligger i närheten av andra skyddade områden, strax norr om Gulliksbergets naturreservat och det blivande naturreservatet Lockjärv.

Myrkomplexet är mångformigt och orört. Utöver vanliga sluttande kärr ingår små backkärr, källkärr samt flarkkärr. I övre kanten av myren finns ett välutvecklat källkärr med sumpskog, medan flarkkärr med flarkar avsatta i terrasser återfinns i mellersta samt södra delen av området. Myrarnas vegetation är representativ för trakten och kännetecknande är bland annat av ett visst inslag av rikkärrsarter som ängsnycklar, gräsull och dytåg samt den ovanligare kärrullen.

Norr om och parallellt med myrkomplexet rinner Kölån åt sydost med ett par mindre biflöden. Den öppna myrmarken går på flera ställen ända fram till ån och avvattnas mot den. Norr om ån sluttar marken svagt åt sydväst ned mot dalgången. Kölån har ett förhållandevis brant lopp med strömmande vatten, flera forsande sträckor och ett fint meanderparti sydväst om reservatet. Ån är delvis kraftigt påverkad, på flera ställen är den tydligt flottledsrensad med upplagda vallar av block och sprängsten längs stränderna. Längs norra sidan av ån går också en skogsbilväg genom området. Vid provfisken i Kölån uppströms och nedströms reservatet har öring, stensimpa, lake, elritsa och bäcknejonöga påträffats. Vid Utterbron fångades 1986 öring i flera storlekar vilket visade på att föryngring skedde och att potentialen för strömlevande fisk var god trots påverkan från flottledsrensningarna. Kölån hyser också en bottenfauna präglad av renvattenlevande arter.

Skogen i området är mestadels talldominerad, exempelvis på höjderna söder om myrarna finns stor andel tall. Längs Kölån och dess biflöden finns en hel del grandominerade områden och sumpskog, men även inslag av mindre relativt lövrika områden finns också. Delar av objektet har mycket höga skogliga naturvärden, vilket hänger samman med det relativt stora inslaget av 200-300 åriga träd, både granar och tallar. Flera delområden består av fuktiga, skuggiga bäckmiljöer, medans andra delområden består av naturskog med bland annat äldre gran, gammeltallar, död ved. Ett stort antal rödlistade lavar och svampar har påträffats bland annat rödbrun blekspik, liten sotlav, violettgrå tagellav och rynkskinn, samt den sällsynta och starkt hotade trådbrosklaven som hittats på bäcknära granar i områdets norra del.

Några av objektets värdekärnor ligger åtskilda av utvecklingsmark (skogsområden med lägre naturvärden) och det mesta av den skog som ligger i anslutning till myrkomplexet är också utvecklingsmark, men med stora möjligheter att på sikt generera naturvärden. Eftersom myrkomplexet håller mycket höga naturvärden är delområdena i anslutning till myren viktiga som buffert mot hydrologiska förändringar i myren.

Området ligger inom trakten Norra Hälsinglands gammelskogar som i ”Strategi för formellt skydd av värdefulla skogar i Gävleborgs län” är en utpekad skoglig

värdetrakt som är prioriterad för områdesskydd. Området omfattas av värdetrakt för alla skogstyper inklusive brand.

Bedömning

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av orörda skogsområden och för att bevara skogslevande djur och växter. Området bidrar därmed till att uppfylla miljökvalitetsmålet ”Myllrande våtmarker”, ”Levande skogar” och ”Ett rikt växt- och djurliv”. Området storlek och läge (i värdetrakt) gör att är ett bra exempel på den typ av områden som ska prioriteras enligt Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens strategi för formellt skydd av skog i Gävleborgs län (Länsstyrelsens rapport 2006:19-21). Reservatet ligger i närheten av flera andra skyddade områden, vilket gör att områdena stärker upp varandra, bidrar till en grön infrastruktur i landskapet och på ett långsiktigt sätt säkerställer att naturvärdena kvarstår.

Området är med i naturvårdsprogrammet för Gävleborgs län (1997). Det har klassats som mycket höga naturvärden i myrinventeringen från 1985 och i våtmarksinventeringen (2001) fick objektet klass 1, mycket högt naturvärde. Objekt med klass 1 i våtmarksinventeringen är de objekt som bör bevaras för all framtid och tillhör de finaste 10 procenten av våtmarkerna.

Enligt Nordanstig kommuns översiktsplan (kommunövergripande översiktsplan, antagen 2004-11-11) ingår naturreservatet i område av intresse för naturvård. Länsstyrelsen bedömer därför att bildandet av naturreservatet överensstämmer med intentionerna i kommunens översiktsplan.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar ej går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden. Det är därför enligt länsstyrelsens bedömning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har länsstyrelsen funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet.

Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänheten är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom naturreservatet syftar till att bevara biologisk mångfald ska eventuella vindfällen och stormskadad skog lämnas. Bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas inom naturreservatet.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 5.

Beslutet har fattats av landshövdingen Per Bill. I ärendet, som har handlagts och föredragits av biolog Ida Svartholm, har även biolog Peter Ståhl, enhetschef Ann Gudéhn, jurist Carolin Näslund och biolog Peter Mathisen deltagit.

Per Bill

Ida Svartholm

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Sändlista
5. Hur man överklagar

Länsstyrelsen Gävleborg

Tillhör beslut
2018-09-11

Dnr 4070-2017
32-235

Bilaga 1

Kvarnmyrornas naturreservat
Beslutskarta

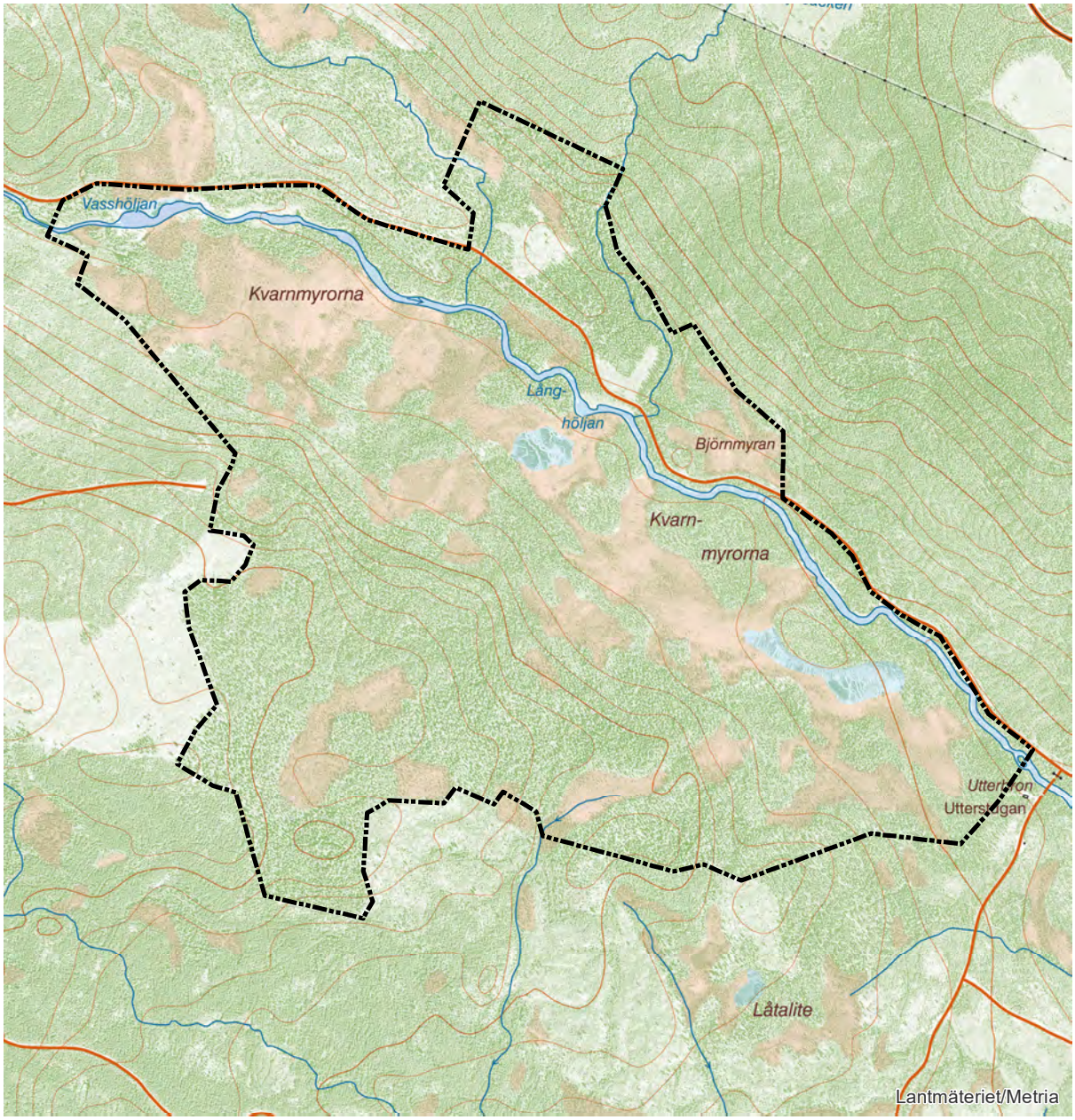

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Centrumkoordinater N: 6894807 E: 571910

Skala 1:15 000

0 50 100 200 300 400 500 Meter

Beslutskarta för Kvarnmyrornas naturreservat
Gränsen är ännu inte inmätt i fält

Gräns för naturreservatet

Fastighetsgränser

N

© Lantmäteriet Geodatasamverkan och © Länsstyrelsen Gävleborg

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	010-225 10 00	010-225 11 50	gavleborg@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen Gävleborg

Tillhör beslut
2018-09-11

Dnr 4070-2017
32-235

Bilaga 2

Kvarnmyrornas naturreservat
Översiktskarta

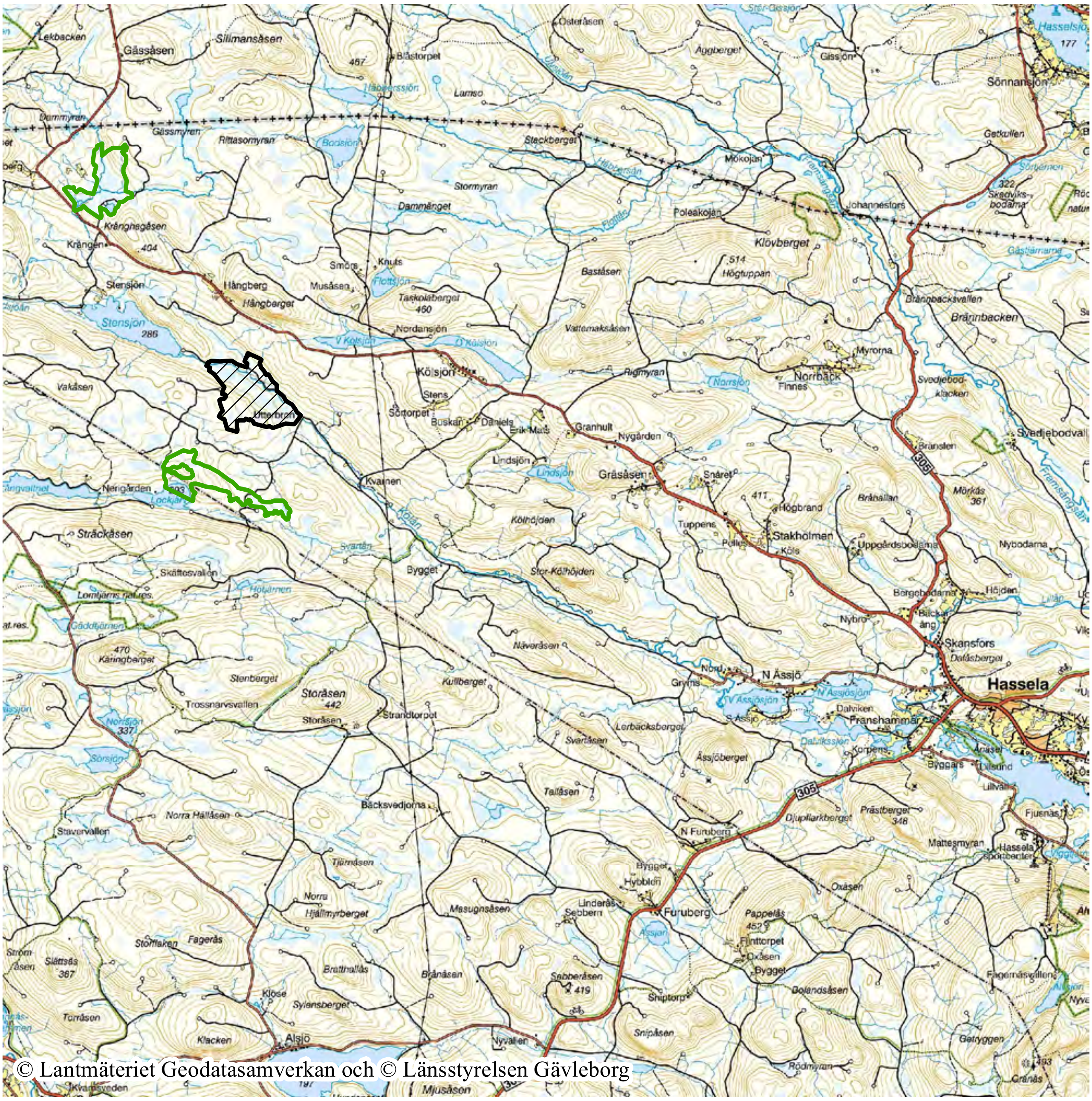

© Lantmäteriet Geodatasamverkan och © Länsstyrelsen Gävleborg

Bakgrundskarta: Vägkartan

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6894807 E: 571910

Skala 1:150 000

0 1 2 3 4 5 Kilometer

Kvarnmyrornas naturreservat

N

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	010-225 10 00	010-225 11 50	gavleborg@lansstyrelsen.se

Naturvårdsenheten

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR KVARNMYRORNAS NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Kvarnmyrornas naturreservat
NVR-id	21-2047445
Län	Gävleborg
Kommun	Nordanstig
Arealer (från VIC Natur):	Total areal 215 ha Därav landareal 210,7 ha Produktiv skogsmark 142,4 ha Därav naturskog* ca 97 ha *Areal från länsstyrelsens naturvärdesinventering
Naturtyper enligt Natura 2000	7140 Öppna mossar och kärr 3,5 ha 7310 Aapamyrar 46,9 ha 9010 Taiga 86,2 ha 9740 Skogsbevuxen myr 5,6 ha 3260 Mindre vattendrag 4,3 ha
Naturtyper landareal (enligt Metrias naturtypskartering KNAS):	Tallskog 66,7 ha Lövblandad barrskog 33,3 ha Sumpskogsimpediment 28 ha Våtmark 26,1 ha Barrblandskog 17,3 ha

	Övriga skogsimpediment 14,2 ha Barrsumpskog 9,2 ha Ungskog inkl. hyggen 7,5 ha Sjöar och vattendrag 4,3 ha Triviallövskog 4,2 ha Granskog 3,2 ha Lövsumpskog 0,6 ha
Prioriterade bevarandevärden: Naturtyper Strukturer Arter Rödlistestatus anges efter namnet, enligt Artdatabankens rödlista från 2015 S=signalart	 Myr, sumpskog, barrnaturskog Strängar och flarkar, gamla träd, död ved <u>Fåglar</u> Spillkråka - *Dryocopus martius,* NT Tjäder - *Tetrao urogallus* <u>Fiskar</u> Lake - *Lota lota,* NT Öring - *Samlo trutta* Bäcknejonöga - *Lampetra planeri* <u>Insekter</u> Stor åslända - *Baetis rhodani* (dagslända) *Baetis subalpinus* (dagslända) *Elmis aenea* (skalbagge) *Ephemera danica* (dagslända) *Hydropsyche silfvenii* (nattslända) *Taeniopteryx nebulosa* (bäckslända) <u>Kärlväxter</u> Svart trolldruva - *Actea spicata,* S Blåsippa - *Hepatica nobilis,* S Ängsnycklar - *Dactylorhiza incarnata* Fläcknycklar - *Dactylorhiza maculata,* S Kärrull - *Eriophorum gracile* Gräsull - *Eriophorum latifolium,* S Dytåg - *Juncus stygius* Tvåblad - *Neottia ovata,* S <u>Mossor</u> Vedtrappmossa - *Anastrophyllum hellerianum* NT, S

	<u>Svampar</u> Fläckporing - *Antrodia albobrunnea* VU Timmerticka - *Antrodia sinuosa* Koralltaggsvamp - *Hericium coralloides* NT Granticka - *Phellinus chrysoloma* NT Ullticka - *Phellinus ferrugineofuscus* NT Stor aspticka - *Phellinus populicola* NT Tallticka - *Phellinus pini* NT Rynkskinn - *Phlebia centrifuga* VU Gammelgransskål - *Pseudographis pinicola* NT <u>Lavar</u> Garnlav - *Alectoria sarmentosa,* NT, S Mörk rödprick - *Arthonia incarnata,* VU Violettgrå tagellav - *Bryoria nadvornikiana,* NT, S Liten spiklav - *Calicium parvum, S* Brunpudrad nållav - *Chaenotheca gracillima,* NT, S Vitgrynig nållav - *Chaenotheca subroscida,* NT, S Nordlig nållav - *Chaenotheca laevigata,* NT, S Vitskaftad svartspik - *Chaenothecopsis viridialba,* NT, S Dvärgbägarlav - *Cladonia parasitica,* NT, S Sotlav - *Cyphelium inquinans,* S Liten sotlav - *Cyphelium karelicum,* VU, S Kolflarnlav - *Hypocenomyce anthracophila/ Castaneocinerea,* NT, S Skuggblåslav - *Hypogymnia vittata*, S Lunglav - *Lobaria pulmonaria,* NT, S Skrovellav - *Lobaria scrobiculata,* NT, S Trädbasdynlav - *Micarea globulosella* Luddlav - *Nephroma resipunatum,* S Stuplav - *Nephroma bellum*, S Bårdlav - *Nephroma parile,* S Gytterlav - *Pannaria pezizoides,* S Korallblylav - *Parmeliella triptophylla,* S Trådbrosklav - *Ramalina thrausta,* EN, S Rödbrun blekspik - *Sclerophora coniophaea,* NT

1.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning
Under slutet av 1500-talet migrerade många finnar till Sverige och Hälsingland. De fick bosätta sig på kronans allmänningar som inte var bebyggda och odla upp marken, vilket de gjorde genom svedjebruk. Under 1600-talet utgjorde finnkolonin i Hassela mer än 50% av socknens invånare. Under 1700- och 1800-talen var fäboddriften som mest intensiv och skogsbygderna började även påverkas allt mer av den begynnande industrialiseringen.

I nästan hela området syns påverkan av brand, mestadels i form av kolad ved. Spåren finns både i torrare tallskog och i frisk, grandominerad skog. Få levande träd och torrakor med brandljud finns däremot kvar. Påverkan tycks vara något lägre kring Kvarnmyrorna och längs Kölån. Längs Kölsjöbäcken syns inga brandspår. Skogen här har sannolikt undgått brand i åtminstone 200 år, kanske betydligt längre tid. I hela området finns spår av äldre tiders skogsbruk. Vissa mindre delar är svagt påverkade, medan andra delar tycks ha huggits hårt med avseende på tall för ca 100 år sedan och därefter lämnats utan vidare åtgärder. Kölån är tydligt flottningsrensad och har använts för flottning av timmer. Trots detta finns på vissa ställen fin skog med gamla granar och tallar kvar alldeles intill ån. Några små, sentida hyggen finns inom området.

1.3 Områdets bevarandevärden
1.3.1 Biologiska bevarandevärden
Kvarnmyrorna bildar ett komplex av olika typer av sluttande kärr. Myrens skyddsvärde baseras på dess orördhet och mångformighet och komplexet har en intressant hydrotopografi. Utöver vanliga sluttande kärr ingår små backkärr och källkärr samt flarkkärr med flarkar avsatta i terrasser. Förutom terrassgölar finns även källor och slukhål. Myrarnas vegetation är representativ för trakten och för myrtyperna. Kännetecknande är bland annat inslaget av rikkärrsarter som ängsnycklar, gräsull och dytåg och även den mer ovanliga kärrull. Myren är opåverkad och inga dikningar har gjorts i området.

Kölån, som rinner rakt igenom reservatet, har ett förhållandevis brant lopp med strömmande vatten, flera forsande sträckor och ett fint meanderparti. Kölån är utpekad som nationellt värdefullt och regionalt särskilt värdefullt vattendrag. Bottenfauna prover har visat på arter som indikerar rent, oförsurat och syrgasrikt vatten. Bland annat har den försurningskänsliga dagsländan Ephemera danica påträffats, samt flera nattsländearter såsom exempelvis Hydropsyche silvfvenii.

Ån var tidigare en viktig flottled, men trots stora ingrepp i vattenbiotopen i form av kraftiga rensningar är förekomsten av lämpliga biotoper för öring relativt god och biotoperna är väl spridda längs hela vattendraget. En dagsländeart som är viktigt för öring, *Baetis rhodani,* var rikligt förekommande

vid bottenfaunainventering 1986. Generellt är förbättringspotentialen för Kölån är mycket stor då flera olika åtgärder skulle kunna göras för att återställa flottledsrensningar och återskapa ett mer naturligt tillstånd i vattenmiljön.

Delar av objektet har även mycket höga skogliga naturvärden på grund av sin orördhet, ålder och förekomst av sällsynta, krävande arter. I områdets norra del finns flera mindre delområden med höga naturvärden. Längs Kölsjöbäcken, vilken mynnar i Kölån, finns ett bördigt område med olikåldrig, skuggig, grandominerad skog. Vegetationstypen är här frisk ristyp med örtinslag, närmast bäcken av högörtstyp och där växer bland annat trolldruva. Inslag av björk, tall, gråal, hägg, en och rönn finns här. Det finns många grova granar och tallar, till stor del drygt 100 år gamla men delvis allmänt med 200- till 250-åriga granar. I området finns gott om död ved i form av stående död gran och granlågor i olika nedbrytningsstadier, men även stående och liggande död ved av björk och tall förekommer allmänt. Den sällsynta och starkt hotade trådbrosklaven har hittats på bäcknära granar. Även flera andra rödlistade arter som rödbrun blekspik, vitskaftad svartspik, violettgrå tagellav och gammelgransskål har påträffats. Brandspår finns sparsamt och garnlav förekommer allmänt.

Höga skogliga naturvärden finns även på södra sidan om ån, söder om myrarna i områdets sydvästra del. Ett delområde består av urskogsartad talldominerad skog av frisk blåbärstyp med allmänt med tallar över ca 200 år. Flera höga, grova tallöverståndare upp till 400 år gamla finns här, och stora torrakor förekommer rikligt. Beståndet intill består av olikåldrig, skiktad, ganska tät barrblandskog med upp till 300-åriga tallar och 200-åriga granar. Här växter även inslag av björk, delvis grova träd. Allmänt med död ved i form av gran- och tallågor och brandspår förekommer i form av kolad ved. Arter som brunpudrad nållav, violettgrå tagellav, trädbasdynlav, dvärgbägarlav och skuggblåslav har hittats, samt spår efter spillkråka.

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Området har inga kända kulturhistoriska bevarandevärden.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Reservatet ligger strax ovanför högsta kustlinjen och intas huvudsakligen av kullig morän. Området är också tydligt påverkad av isälvsavrinningen i Kölåns dalgång. I reservatet finns exempel på det isälvseroderade landskapet i form av isälvsrännor som markeras i dalgångens sluttningar mot Kölån. Kölåns inflöde i reservatet flyter genom en sådan över 50 m bred isälvsränna. I sydvästra delen kantas Kölån av två mindre områden med isälvssediment. Flera områden med isälvsmaterial återkommer längre ner i dalgången och förenas till Harmångersåsen.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är av litet intresse för friluftslivet. Det finns inte några stigar eller leder som passerar området och en stor del av området består av blöt myrmark. Området kan ändå ses som en möjlighet att uppleva en opåverkad myr och naturskog, vilket är värdefullt i sig.

1.4 Källförteckning

- Artdatabanken (2015): Rödlistade arter i Sverige 2015.
- Christina Bäckman Günther, Ulrika Christiansson (2014): Fornminnen i Nordanstig, LONA-projekt, Nordanstig kommun & Nordanstig Turism.
- Länsstyrelsen Gävleborg (2003): Inventeringsrapport för Kvarnmyrorna (Opublicerad, dat. 2003-02-02)
- Länsstyrelsen Gävleborg (1982): Naturskogar i Gävleborgs län, Rapport 1982:2
- Länsstyrelsen Gävleborg (1992): Bottenfaunainventering i Gävleborg 1986–1988. Rapport 1992:6.
- Länsstyrelsen Gävleborg (1994): Skyddsvärda vattendrag i Gävleborgs län, Rapport 1994:8
- Länsstyrelsen Gävleborg (1997): Värdefull natur i Gävleborg. Rapport 1997:12.
- Länsstyrelsen i Gävleborg (2001): Våtmarksinventering i Gävleborg. Rapport 2001:7.
- Länsstyrelsen Gävleborg. (2009): Regional strategi för naturvårdsbränning i skyddade områden. Rapport 2009:5.
- Nordanstigs kommun (2014): Fiskevårdsplan för Nordanstigs kommun 2014.
- Ståhl, P. (1985): Skyddsvärda myrar i Gävleborgs län. Länsstyrelsen i Gävleborg, Naturvårdsenheten. Rapport 1985:2.

PLANDEL

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i fyra skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena är:

1. Våtmarker/våtmarkskomplex utan skötsel
2. Vattendrag med restaureringsbehov
3. Skog med möjlighet till naturvårdsbränning
4. Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1:
Våtmarker/våtmarkskomplex utan skötsel

Beskrivning

Kvarnmyrorna bildar ett komplex av olika typer av sluttande kärr, små backkärr, källkärr och flarkkärr som avvattnas mot Kölån. Myrarnas vegetation är representativ för trakten och för myrtyperna. Fastmarksholmar och myrkanter hyser gammal skog. Myren är opåverkad och inga dikningar har gjorts i området. Grandominerad skog norr om Kölån ingår i skötselområdet.

Bevarandemål

Myrarna förblir hydrologiskt intakta med för myrtyperna typiska strukturer som strängar och flarkar och ett naturligt växt och djurliv. Myrkomplexet och de ingående myrtyperna ska ha minst lika stor utbredning som vid bildande av naturreservatet; Arealen Aapamyr (7310) är minst 46,9 ha, arealen skogsbevuxen myr (9740) är 5,6 ha och arealen öppna mossar och kärr (7140) är 3,5 ha. För samtliga naturtyper ovan gäller att ingen påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna för naturtyperna sker. Skogen kring myrarna tillväxer och utvecklas fritt mot naturskog med god förekomst av gamla träd, stående och liggande död ved. Brand kan vara en del i utvecklingen.

Skötselåtgärder

Inga planerade skötselåtgärder. Våtmarkerna och dess naturvärden får utvecklas fritt och enbart förändras genom naturliga processer och störningar. Vid eventuella naturvårdsbränningar (se skötselområde 3) kan skötselområdet möjligtvis ingå och/eller till stora delar fungera som naturliga brandrefugier.

Skötselplanens skötselområde 2:
Vattendrag med restaureringsbehov

Beskrivning

Kölån år totalt 20 km lång, rinner från Stensjön till Västra Åssjösjön och är ett av de större källflödena till Harmångersån. Kölåns norra del, sträckan mellan Stensjön och Utterbron, ingår i naturreservatet. Strömförhållandena i ån domineras totalt sett av strömmande biotoper, men inom reservatsområdet förekommer även lugnflytande partier vid myrarna. Bottensubstratet består främst av block, näckmossa saknas och förekomsten av död ved är låg. Kölån är kraftigt flottningsrensad då ån var en viktig flottled. Flera vandringshinder finns längs Kölån, dock endast ett partiellt hinder i form av en bäverdamm inom reservatsområdet. Vid elprovfisken genomförda 2010 fångades arterna bäcknejonöga, elriska, lake, stensimpa och öring. Mer information och beskrivning av Kölån finns i Nordanstigs kommuns Fiskevårdsplan (2014), objektsnummer 122.

Bevarandemål

Vattendraget är återställt efter gamla flottningsrensningar, har ett naturligt lopp och en naturlig flödesregim. Återställningen gynnar växt- och djurliv både i vatten och på stranden, och bidrar till att återskapa en naturlig hydrologi i omkringliggande våtmarker. Förutsättningarna för bland annat öring har förbättrats genom att vattenmiljön har restaurerats. Arealen klassad som naturtypen mindre vattendrag (3260) ska vara minst lika stor som vid reservatets bildande (4,3 ha). Hydrologin och morfologin i och runt vattendraget påverkas bara av naturliga processer och död ved finns i vattnet. Ingen påtaglig minskning av populationerna för de för naturtypen typiska arterna ska ske.

Skötselåtgärder

Ekologisk återställning av Kölån bör genomföras. Kraftigt flottningsrensade sträckor av ån restaureras för att återskapa en naturlig och variationsrik vattenmiljö och förbättra livsmiljön för vattenlevande och strandlevande organismer. Innan återställningen påbörjas ska en enklare återställningsplan tas fram. Den ekologiska återställningen ska leda till att vattendragens naturliga strukturer och ekologiska processer återställs (och inte enbart som åtgärd för att gynna fisket). Bäverdammen ska inte påverkas eller rivas. Efter restaurering får vattendraget utvecklas fritt. Beroende på eventuella åtgärder i avrinningsområdet, exempelvis skogsbruk, kan det finnas ett återkommande behov av restaurering av grusbottnar och andra finkorniga bottnar som sätts igen av onaturliga mängder sediment från brukad mark.

Skötselplanens skötselområde 3:
Skog med möjlighet till naturvårdsbränning

Beskrivning
Skogen i området består av gammal naturskogsartad barrblandskog med varierande trädslagsammansättning. Totalt sett är skogen mestadels talldominerad, exempelvis på höjderna söder om myrarna finns stor andel tall. Längs Kölån och dess biflöden finns en hel del grandominerade områden och sumpskog, men även inslag av mindre relativt lövrika områden finns också.

Bevarandemål
Skogen är naturskogsartad, olikåldrig och innehåller strukturer som gamla träd och döda stående och liggande träd. I skogen finns goda förutsättningar för typiska naturskogsarter. Trädskiktet är flerskiktat och det finns en naturlig föryngring. Utbredningen av naturtypen taiga (9010) är minst lika stor som vid reservatets bildande (76,9 ha i hela reservatet). Ingen påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna för naturtypen sker.

Skötselåtgärder
Eftersom brand är en historiskt sett naturlig störning i området, ska naturvårdsbränning av skog i området kunna genomföras för att återskapa för området naturliga skogsstrukturer. Om bränning är möjligt och blir aktuellt ska en särskild brandplan tas fram där genomförandet av naturvårdsbränningen i detalj regleras.
Gällande rutiner för naturvårdsbränning ska följas, som exempelvis att:

- Naturvårdsbränningen ska förankras med den lokala räddningstjänsten.
- Naturliga brandgränser så som vägar, stigar, sjöar, vattendrag osv, ska användas i så stor utsträckning som möjligt.
- Information ska gå ut grannar, friluftsutövare och andra berörda i god tid.

Contortatall (*Pinus contorta*) som eventuellt finns/sprider sig in i naturreservatet ska avlägsnas.

Skötselplanens skötselområde 4:
Information och friluftsliv

Beskrivning
Området är av litet intresse för friluftslivet. Det finns inte några stigar eller vandringsleder som passerar området och en stor del av området består av blöt myrmark.

Bevarandemål

- Naturreservatets gränser är tydligt markerade.

- Informationstavla/-or finns på minst en lämplig plats vid naturreservatets gräns, se karta sida 12.
- Information om naturreservatet finns tillgänglig på länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder:
Markering och underhåll av områdets gräns. Informationstavlor sätts upp på föreslagna eller alternativa platser och underhålls. Information om naturreservatet läggs ut på länsstyrelsens hemsida och hålls aktuell.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsens personal eller andra av länsstyrelsen anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker för:

- Gränsmarkeringar
- Informationsskylt
- Ekologisk återställning av Kölån
- Naturvårdsbränning

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet ”Uppföljningsplan för Kvarnmyrornas naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildadande. Mer information om Länsstyrelsens uppföljning finns i ”Uppföljning av skyddade områden i Gävleborgs län – policy och översiktlig plan 2012”.

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Frekvens	Prioritering	Finansiering
Markering och underhåll av reservatets yttergräns	Initialt och därefter vid behov	Se karta sidan 12	Engångsåtgärd samt återkommande (underhåll)	1	Skötselanslag

Ta fram, sätta upp och underhålla informations-skyltar	Initialt och därefter vid behov	Se karta sidan 12	Engångsåtgärd samt återkommande (underhåll)	1	Skötselanslag
Tillhandahålla information om reservatet på länsstyrelsens hemsida	Initialt och därefter vid behov	Länsstyrelsens hemsida	Återkommande	1	Skötselanslag
Naturvårds-bränning, upprättande av brandplan görs innan	När möjlighet finns	Skötselområde 3	Återkommande	3	Skötselanslag
Ekologisk återställning av Kölån	Inom 10 år	Inom skötselområde 2	Engångsåtgärd	2	Skötselanslag eller ansöka om andra medel/ annan finansiering

5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen om ca 15 år.

Länsstyrelsen Gävleborg

Kvarnmyrornas naturreservat
Skötselkarta

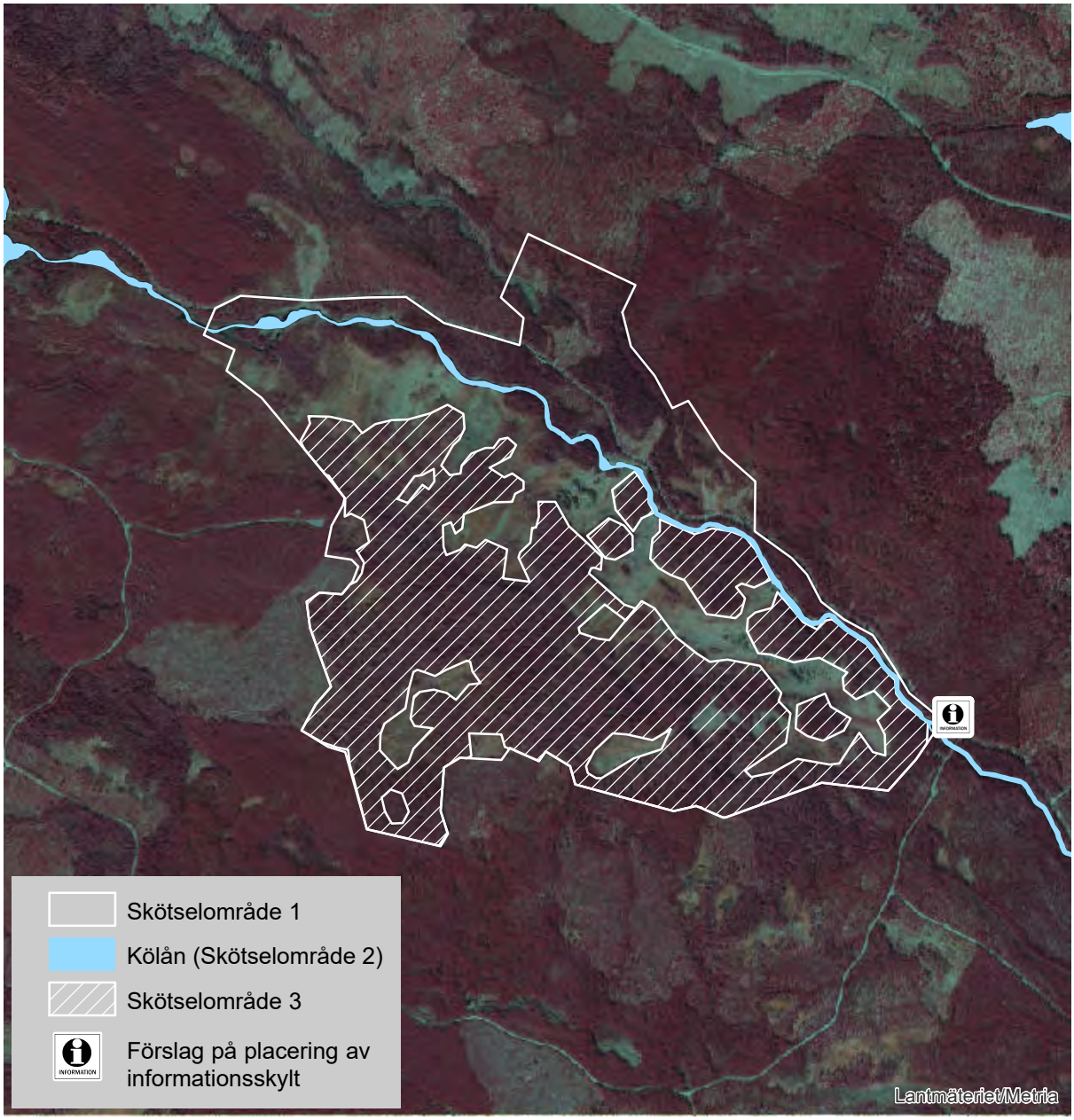

Bakgrundskarta: Ortofoto

Skala 1:20 000

0 250 500 Meter

Karta tillhörande skötselplan för Kvarnmyrornas naturreservat
Gränsen är ännu inte inmätt i fält

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 68948067 E: 571910

N

© Lantmäteriet Geodatasamverkan och © Länsstyrelsen Gävleborg

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	010-225 10 00	010-225 11 50	gavleborg@lansstyrelsen.se

SÄNDLISTA –Kvarnmyrornas naturreservat

Holmen Bruk Aktiebolag, Holmen Skog AB, Maria Hedqvist, Hörneborgsvägen 6, 891 80 Örnsköldsvik, maria.hedqvist@holmenskog.com
Hassela Fiskeområde, Sören Gagner, Åbacken 11, 829 98 Hassela

Nordanstig kommun, Norrhälsinge miljökontor, miljokontoret@hudiksvall.se
Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se
Havs och vattenmyndigheten, havochvatten@havochvatten.se
Lantmäteriet, lantmateriet@lm.se
Riksantikvarieämbetet, registrator@raa.se
Skogsstyrelsen, registrator@skogsstyrelsen.se
Länsmuseet, lansmuseetgavleborg@xlm.se
Försvarsmakten, exp-hkv@mil.se
SGU, sgu@sgu.se

Gävleborgs Naturskyddsförening, kansli.gavledala@naturskyddsforeningen.se
Gävleborgs läns ornitologiska förening, mats.axbrink@telia.com
Gävleborgs Botaniska Sällskap, bjorn@particleoptics.se
Hälsinglands Orienteringsförbund, stefan.carlsson@alftaprodukter.se

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni göra det **skriftligen** hos **Regeringen, Miljödepartementet**.

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till:

Länsstyrelsen Gävleborg
801 70 Gävle

eller via e-post till:

gavleborg@lansstyrelsen.se

Skrivelsen med överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag Ni fick del av beslutet.

Om överklagandet kommer in för sent kan det inte tas upp till prövning.

I överklagandet ska Ni ange
1. Ert namn och Er adress
2. vilket beslut Ni överklagar (diarienummer eller motsvarande)
3. vilken ändring Ni vill ha, samt
4. vilka skäl Ni anser att Ni har för ändringen.

Vill Ni veta mera om hur man överklagar kan Ni ta kontakt med Naturvårdsenheten vid Länsstyrelsen, telefon 010-225 10 00.

UPPLYSNINGAR

Regeringen prövar efter överklagande beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande av naturreservat, utom frågor om ersättning, (18 kap 1 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten får överklaga beslut om bildande av naturreservat (40 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Beslut om bildande av naturreservat får även överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot samt den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga. Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken (16 kap 12 § miljöbalken).